

MARIANO FERRER

IRAKASKUNTZAREN BERRIKUNTZA ZAILA

Ekaineko azterketek ikasleen jakintza-maila neurtzeko ez ezik, hezkuntz sistema bera ere neurtzeko balio dute. Inor ez dago pozik duen hezkuntz sistemarekin. Frantzian, Jospin ministrariak lizeoen berrikuntzarako duen egitamuaren berri eman du. *L'Express* aldizkariak honela laburbiltzen ditu proposamenok:

1. Lehentasuna lan intelektualari (arrazoiketa eta adierazpide-gaitasunari) eman behar zaio ezagutzapenen metatzearen kaltetan bada ere.
2. Etorkizunari begira irakaskuntza sekundarioak bete behar lukeen orientabide-funtzioa indartu.

3. Ikasketa zientifikoen aurrean giza zientziena zuzpertz, eta batxilergoaren aurrean lanbide-heziketa.

Zenbat eta zenbat ministrarik egin ote dituen proposamen berberak, eta zenbatek egingo ote dituen oraindik!

Ekainak 3

ARARTEKOAREN KEXA

Juan San Martin, EAEko Arartekoa, euskal hiriburuetan zehar ibili da hitzaldiak ematen zuzentzen duen instituzioa ezagutzera emateko.

Donostiakoan, bi urteotan izan dituen oztopoak adieraztean, Administrazioak berak planteatzen dituenak azpimar-ratu ditu: "Beste edozein hiritartzat hartzen naute".

Harriturik nago esaldi honek izan duen oihartzun-ezaz. Bere baitan dinamita daramala iruditzen zait.

Ekainak 5

TUÑON DE LARA

Manuel Tuñon de Lara-k bere azken klasea eman du Euskal Herriko Unibertsitatean.

Ez dakit ongi nola, baina, zutik aurkitu naiz bapatean nere liburutegiaren ondoan, nostalgia handiz *El Movimiento Obrero en la Historia de España* gainbegirutzen.

Hau omenaldi sinboliko bezala ulertzen bada, ongi ulertuta dago.

Ekainak 6

SETIEN-EN GUTUNA CORCUERA-RI

Vic-eko ETaren atentatuaren eta egintza burutu zuen komandoaren desartikulazioaren inguruan Setiienen gogoetek sortu duten iskanbilaren ondoren, atsekabeturik uzten nau ezin ezagutzeak zein izan den Setien-en erantzuna Corcuera ministrariak idatzi zion gutunari.

Egia esan, ez dut irakurri Corcuera-k idatzitako gutuna, baina hura imajinatzea erraza da.

Eta imajinatzen hasiz gero, Setien ikusten dut, gorputza tente, luma (hegaztiarena bailitzan) paperaren gainean erraz erabiltzen. Corcuera, berriz, mahai gainean baldras, okerturik, mihiari horzka eginez, hizki trakets eta lodiak idazten.

Agian, Corcuera-k Setien-i leporatu zion “arinkeria”ren eragin inkontzienteagatik ikusten ditut gisa horretan.

Ekainak 7

GARAIPENAREN DESFILEA

• *Time* aldizkari amerikarrean irakurri dut Golkotik bihurtutako soldadu asko lotsaturik sentitzen dela, hain laburra eta desorekatua suertatu den gerra baten ondoren egiten ari zaien harreraz.

Argi dago inoiz gertatu den gerrarik desorekatuena izan dela. Amerikar estatistikek honako emaitzok eskaintzen dituzte:

Amerikar hilak	389
Amerikar zaurituak	357
Aliatu hilak	77
Aliatu zaurituak	830

Aldizkariak, ondoren, honako galdera egiten zuen: “Baina, zenbat irakiar hil da?” Eta erantzuna: “Inork ez daki eta segururik asko ez du jakin ere egingo”.

• “*Vietnam-eko irakaspenak dira. Orain ez dira hilak zenbatzen. Ez dira aipatzen. Ez dira giza biktimak. Irabazleen ahotan, ‘galera kolateralak’ dira. Armez, ordea, ‘inteligenteak’ direla esaten da*”. Aipamen hau Eduardo Galeano-rena da.

• Garaipena ospatzeko egin den amerikar desfile ikusgarriak, berriz ere, gerrari buruzko gogoetak egitera bultzatu gaitu. Interbentzioa onetsi zuten aldizkari progresistek, orain, kontsolamendu gisa, gerrarik izan ez balitz dena askoz oker-ragoa litzatekeela diote. Baliteke. Jacques Julliard-ek, *Le Nouvel Observateur* aldizkarian dioenez, Saddam Hussein-en aurrean ezer egin gabe gelditzeak mundu arriskutsu eta kontrolagaitz batera eramango gintuzkeela uste du. Halaz ere, zero bat ematen die garailei honako arrazoiengatik:

1. Onartezina da Kuwait-eko emir-a bere herriaren buruzagi izaten jarraitzea lehengo pribilegio eta injustizia guztiak mantenduz.

2. Eskandalagarria da nola utzi dioten amerikarrek Saddam-en armadari mendekua bere herriaren aurka hartzen.

3. Higuingarria da Bush-ek ezarri nahi izan duen munduaren ordenu berriko lehen egintza adierazgarria izatea, Siriari, Golkoko gatazkan izan duen jarrera saritzeko, Libano bereganatzen uztea.

4. Etsigarria da ikustea nola Golkoko gerrak, palestindar arazoaren konponbidea bideratu ordez, israeldarren egoskeria indartu duen.

5. Beldurgarria da Golkoko gerrak munduko arma-saleroketa —bereziki Golkoko herrialdeetan— gutxitzeko balio ez izatea.

Eta honela bukatzen du: gerra bukatu zenetik hiru hilabete pasa direnean, aipatu ditudan bost arazo hauek konpondu gabe jarraitu ez ezik, konponbidea bera ere zaildu egiten dute.

Esan daiteke, beraz, ordenu berri bat ezarri orde, lehengo desordenua indartu dela.

Hau da, hau!

Ekainak 10

AMEDO-REN EPAIKETA: APERITIBOA

Radio Nacional-i Barrionuevo-k egindako deklarazio batzuk izan dira gaur hasten den Amedo-ren epaiketaren aperitiboa. Hiru esaldiotan laburbil daitezke:

– Amedo ez da justiziaz tratatua izan.

– Bere nahi nagusia (Barrionuevo-rena), Britainia Haundian Birmingham-eko seiak epaitzean izan zuten hanka sartzea ez errepikatzea da (errugabeko sei lagunek jaso zuten urte askotarako gartzela-zigorra).

– Justiziarekin lekuko bezala kooperatzeko irrikitzen dago.

Judizioa ahorra genezakeela iruditzen zait.

Ekainak 11

LANGABEZIA ETA ZINEA

Gaur gogora erazten digute, hilero bezala, langabetuen kopuru ofiziala. Maiatzaren 31n 2.254.792 ziren.

Orria pasa eta Diego Galán-i eginiko elkarrizketa batekin egiten dut topo. TVEn zinearen historia bat aurkeztuko du eta elkarrizketaren une batean gaurko eta Franco-ren garaiko zinea alderatzen ditu. Ustegabekoa: Galán-en iritziz lehen gaur baino pelikula ausartagoak egiten ziren. Adibide gisa:

“Egun, ia hiru milioi langabetu dagoenean, ez da egoera hau isladatu duen pelikularik egin”.

Sintoma bat benetan.

Ekainak 12

PSE-K OINAZTARRAK NAHIAGO

Gaur sinatu da EAJ eta PSEren arteko hitzarmena, agintea banatzeko bai diputazioetan, bai udaletxeetan. Erabaki politiko garrantzitsua da eta oso konplexua. Batek galdu egin dezake bere burua elementu guztiak banan-banan aztertzen baditu.

Erreakzioa gogorra izan da, baina laster baretuko dira urak. Gaia jorratzean, korrontearen aurka bezala igeri egiten aurkitzen naiz: komentario gehienetan EAJren jarrera da ardatza; neri, aldiz, aipagarriagoa iruditzen zait PSErena.

Sozialistek ustegabeko aukera zuten Granada etxeko lehoia hegemonia galduaren zauriak miazkatzen uzteko: jeltkideek Bizkaia mantentzen zuten, baina Nafarroan desagertu, eta Araba (UA-PSE hitzarmena) eta Gipuzkoa (EA-EE-PSE hitzarmena) galtzen zuten. EArekin hitzarmena egiteak, gainera, sozialistei Nafarroako gobernua eskuratzeko aukera eskaintzen zien. Halaz ere, nahiago izan dute EAJrekin pakatzea. Zergatik?

Badakit ez dagoela adierazpen errazik, baina neri ez zait burutik kentzen PSEk EAJk baino interes handiagoa duela Euskal Herriko partiduen panorama argi dadin. Ziur da Madrilekin elkar ulertzeko prest dagoen partidu bakarra EAJ dela. Oinaztarrek odolean daramate Gaztelako koro arrikiko hitzarmena.

Ekainak 13

GOTZAINEK EZ DUTE KATOLIKOENGAN SINESTEN

Ministrari Kontseiluak erlijioa eskoletan aukerazko gaia izatea erabaki du. Ez du izango, beraz, ez ordezkorik, ezta eragirik ikasleen espedientean.

Ongi ulertzen ditut Gotzainak, eta prest nago onartzeko arazoi dutela Erro markekin sinatutako akordioen arabera, baina beren planteamenduak auzi honetan jota uzten nau: bistan da ez dutela inolako konfidantzarik erlijioa ikasi nahi duten —besterik ezean bada ere— ikasle katolikoengan. Horregatik eskatzen dute erlijioa aukeratzen ez duten ikasleek, peaje gisa, beste gai bat aukeratzea, eta erlijioari dagokion nota, edo bere ordezekoari dagokiona, espedientean azaltzea.

Elizari inoiz ere ez zaio praktikotasunaren zentzurik falta izan eta orain ere hala erakutsi du. Gotzainek, beste edonork bezalaxe ongi dakite ikasle bati gai bat ikasteko —edozein delarik ere— ala ez ikasteko aukera eskainiz gero, beti azken hau hautatuko duela (etorkizunari begira behar-beharrezkotzat jotzen ez badu behintzat).

Baina ez dakit episkopaduaeren tinkotasuna gai honetan proportzio zuzenean ote dagoen katolikoaren fedearenganako duten fede-ezean.

Ekainak 14

ROCA BERE ETXEAREN MESEDETAN

Gotzainez mintzatzean, praktikotasunaren zentzua zutela nioen. Kataluniarrez ez dago esan beharrik ere. Roca-k ere ongi erakutsi du hauteskunderen ondorengo hitzarmenek eraginiko eskandaluak direla eta. Bere proposamena ez da bakarrik boturik gehien eskuratu duen hautagaiak alkatetza lor dezan, baizik eta nahikoa izatea %35eko gehiengo, automatikoki, zinegotzien gehiengo absolutua izateko.

Alderdi txikiekin bukatzeko atzematzen den joeraren aurka, gaurkotu egin nahi nuke gerra-garrasi ezaguna: "Gehiengo absolutua etengabeko lanari esker irabazten duenarentzat". Eta zenbat eta gutxiago izan haiek, hobe.

Ekainak 16

"POR IMPERATIVO LEGAL"

Gaur baliogabetu da Hegoafrikar Errepublikan erregistratzearen beharrezkotasuna inposatzen zuen legea. Lege honek, hegoafrikarrak beren azalaren arabera sailkatzen zituenak, behartu egiten zituen beltzak beren arraza zehaztera egintza administratibo guztietan (etxebizitza alokatzean, telefonoa kontratatzean, eskola-matrikulazioak egitean, auto bat erostean...). Diotenez, oraindik zut zirauen arraza-banaketaren azken oinarria zen, eta bere baliogabetzearekin *apartheid*-a inolako lege-oinarririk gabe gelditzen da.

Hau bezalako berriek sentimendu bikoitz bat eragiten dute: zirrara batetik, eta eszeptizismoa bestetik. Zirrara, nahi bada eta nahi ez bada, lorpen historikoa delako bere burua gizakitzat duen edonorentzat. Eszeptizismoa, azken inkestaren arabera arraza zuriko %2a bakarrik agertzen delako Nelson Mandela-ren ANC alderdiari botua emateko prest.

Egoera honek gogorarazten dit bere garaian Martin Luther King eta Thurgood Marshall-en artean (azken hau oso aipatua izan da arestian Estatu Batuetako Epaitegi Goreneko epaile izateari utziz gero).

Oiloa eta arrautzaren dilema zaharraren antzeko zerbait zen. Martin Luther King-ek kontzientziak aldatu nahi zituen legeak aldatu ahal izateko; Thurgood Marshall-ek uste zuen legeen aldaketak eragingo zuela kontzientziena.

Dilema hori faltsua da. Bizitza ez da elementuak osotasunetik banan daitezkeen laboratorioria.

Ekainak 17

PSOE-REN GARDENTASUNA

Txiki Benegasek, korrupzio-salaketen aurrean, bere alderdiaren barne ikerketaren ondorioak irakurri ditu (Filesa kasua).

Humorista batek, alderdiaren jokabidea zuritzen zuen barne-txostena, salaketa-bineta bihurtu du: “Nere alderdiaren korrupzioa gardena da”, dio bi militantek eusten duten pankartak.

Karikaturak, benetan gogorra bere mezu zuzenean, pentsakor utzi nau, Josep M. Colomer-en sistema demokratikoaren korrupzioari buruzko artikulu bat irakurri ondoren heldu bait da nere eskuetara.

“Zorionez edo zorigaitzez, idazten du Colomer-ek, demokraziaren muina ez datza agintarien zuzentasuna bertzean, demokraziaren berdintasun-printzipioaren arabera edonork goberna bait dezake. Demokraziaren muina askoz apalagoa da: denak behartzen dituen erabaki-prozedura baten existentzia eta erabakia, edozein delarik ere, on bihurtzen duena, era hartan hartua izan delako, eta komenigarria dirudienean, aldatzea ahalbideratzen duena, eta hartu dutenak bere lekutik kentzeko aukera eskaintzen duena.

Beraz, ez dira alderdien eta politikoen uste finko eta egonkorak eta garbitasun inmakulatua, baizik eta, alderantziz, etengabeko kritika, informazio librea eta aktibitate publikoaren gardentasuna, erropa zikina aireztatuz, bere legitimitatearen benetazko baldintzak.”

Marraskiko pankartak errealtatea isladatuko balu ez ginateke gauden bezain gaizki egongo.

Ekainak 19

BERLIN

Botu-kopuruaren aldea txikia izan da: 337-320, baina harri-garriena ez da alde hori txikia izatea, Berlin-en aldekoa izatea baizik. Aurrekontuen logika, politiko eta funtzionarioen pragmatikotasuna eta administrazioaren ohikeria moldakoiak, Bonn mantentzea errazten zuten.

Zergatik, beraz, Berlin? Ba, berriz ere, sentimendu nazionalistak gainditu egin duelako hain aipatua izan den alemaniar arrazionaltasuna.

Berlin 74 urtez bakarrik izan zen hiriburua, II. Reich-aren aldarrikapenetik, 1871tik alegia, Hitler-en erorketa arte 1945ean. Bonn 50 urte betetzeko bidean zen, baina alemaniar guztientzat Berlin, Bismarck-ek buruturiko birbaterakuntzaren ikurra da. Egungo birbaterakuntzak ikurraren berreskuratzea eskatzen zuen.

Ez bedi inor harritu azkenean administrazioaren lekualdaketa atzeratzen edo inoiz burutzen ez bada. Berlin-en hiriburutasunak, bihotzeko gauza denez, ez du deusen beharrik bizirik irauteko. European sentimendu nazionala onartu nahi den baino askoz biziago dago.

Ekainak 20

AMEDO-REN EPAIKETA: LEHEN PLATERA

Barrionuevo, irrika bizian zegoena Justiziari laguntzeko GAL taldearekin zerikusi zuen guztia argitzeko, ez du *terroristatzat* jo nahi izan.

— *“GALek burututako atentatuak ekintza terroristatzat al dituzu?”*

— *“Egintza deliktiboak dira baina ez nintzateke erabateko kalifikazio juridiko bat ematen ausartuko.”*

— “Ez al dituzu ‘terrorismo’tzat jotzen?”

— “Egintza ‘deliktibo’tzat jotzen ditut.”

Barrionuevo-k, Epaimaiaren aurrean egia, egia osoa eta egia soilik esatea zin egin ondoren, polizia espainolaren jokabidea GAL taldea ikertzean “oso efikaza” izan zela gaineratu zuen.

Honek beste bineta bat dakarkit gogora:

Polizia batek garaipenaren seinalea adierazi nahirik, esku-ko bi behatz jasotzen ditu eta zera esaten: “Gobernuak nere arrakastarengatik kondekoratu nau. GAL taldea ikertzean izan nuen arrakasta-ezagatik”.

Ekainak 21

ERRUSIAR BAT NEW YORK-EN

Boris Eltsin-ek Estatu Batuetara egin duen bidaiak buruhauste diplomatiko bat baino gehiago sortu du. Ez da Gorbachov ahuldu nahi, baina ezta ere gaizki gelditu aginte politiko erreal bat ordezkatzeko duenarekin.

Gorbachov-en aldekoek diote bera izan zela Ekialdeko herrialdeen askapena bultzatu zuena, Alemaniaren birbaterakuntza onartu zuena, bere armadari ehundaka misilen txikizioa agindu ziona, Saddam Hussein-en aurkako nazioarteko elkartasunari eutsi ziona, perestroikarekin komunismoaren harresia hautsi zuena.

Giscard d’Estaing-ek atzo bertan zera zioen “Europe 1”ean: *“komunismoaren amaiera markatu duena ez da perestroika izan, Boris Eltsin-en hautaketa baizik. Eltsin Errusiako lehen-dakari bihurtu da 149 milioi errusiarren herri-sufragioz”*. Eltsin-en aldekoek diote bera izan zela mugimendu independentista baltaniarrak deuseztatzea bidaliak izan ziren soldadu errusiarrei tirorik ez botatzeko eskatu ziona; greban zeuden meatzariak lasaitu eta lanera bihurterazi zituena; militar

aurrekontuen jaitsiera eskatzen zuena, eta, batez ere, ahalik eta eperik laburrenean —bi urteren buruan— merkatu-ekonomiara iragatearen alde dagoena.

Ne reaburuz, Eltsin-ek berak erraztuko ditu gauzak. Ez dut uste, oraingoz, Gorbachov-en alternatiba izan nahiko duenik. Nahiago du bere bila etor daitezen transizioak berak Gorbachov irentsitakoan. González-ek horixe bera esan omen zion.

Ekainak 24

BESTE BELDUR BAT

Fernando Onega kazetariaren ustez Europak beldur dio Estadu bakoitzak bere armairuan giltzapean dituen deabru nazionalisten kanporatzeari. Europa beldur da Jugoslavian gertatzen ari dena erbestera dadin.

Estatu zaharrek arazoa esportagarria ez dela pentsatuz la-saitzen dute beren burua, baina izan ere, bada oraindik ar-giago ikusten duten beste gauza bat: esportagarria izan ez dadin, zatiketa —gertatzekotan— odol asko isuriz burutu be-harko da. Baketsua bada, kontaezinak izango bait dira imi-tatzaileak. Biolentzia handia, gerra bat, beraz, behar izango da dena dagoenean geratzeko. Agian jugoslaviarrei tokatu zaie gauzak horrela ote diren erakustea.

Denborak esango digu analisisa zuzena ote den.

Ekainak 27

AITAREN ERAGINA

George Steiner-ek kontatzen du elkarrizketa batean nola bere aitari esker murgildu zen kultura klasikoan:

“Txikia nintzenean nere aitak Iliada-ren zatiak irakurtzen zizkidan. Pasarterik hunkigarrietakoa aukeratzen zuen, alegia, Akilesean eskutik lantza indar handiz ateratzen denean... Zirt edo zarteko une hartan, isildu egiten zen eta esaten zidan (gogoan izan nik orduan bost urte baino ez nituela) ez zegoela hurrengo bertsoen itzulpenik. Nik sinetsi egiten nion eta kilikadurak garrasi egitera bultzatzen ninduen. Eta berak behin eta berriz: ez dago grekera ulertzea baino beste irtenbiderik. Hala hasi nintzen grekera klasikoa ikasten. Hurrengo bertsoek zer zioten jakin ahal izateko!”

Zaila iruditzen zait hobeto laburbiltzea zer den hezieraren artea.

Ekainak 30

MIKROFONOAK EGUN BATEZ

Gogorra benetan Burgoseko presoek, Artapalori nonbait, zuzendu dioten gutuna: “Hilerrian birbateratuko zaituztegu”. Hori bada pentsatzen dutena, normala da esatea; gizarteak ematen dien tratua eta gainean dituzten zigorrak gogoan izanik, ez gaude fintasun etikoak eskatzeko goieran.

Gehiago harritzen nau, ordea, ikusteak zein atsegingarriki jaso duten gutuna hainbeste bloke demokratikok, ordenaren zaintzaileek eta bortxakeriaren aurkako inkisidoreek.

Eta apuntatu egingo dut, ahantz ez dakidan, beren protestak zabaltzeko, presoek boligrafoak, mikrofonoak eta kamarak lortzeko aukera izan zuten eguna. Ikusiko dugu zer gertatzen den, hurrengoan, beste gauza batzuk eskatzeko kazetariei hots egiten dietenean.

Nolanahi ere, presoak berak izan al ziren kazetariei hots egin zietenak?

Uztailak 2

NOR ISILERAZTEKO?

ONCEk Luis del Olmo kontratatu du bere emisora-katerako. COPEren aldetik, irrati-magazine espainiarraren sortzailearen ihesa arazo (ekonomiko) bat eta lasaitasun (politiko) bat da. Arazo ekonomikoa, zaila izango delako Del Olmo, diru-iturburu bezala, ordezkatzeari; lasaitasun politikoa, hierarkiari deserosoa zitzaiolako bere baitan edukitzea gobernuaren aurkako gurutzada batean murgildurik zegoen pertsona bat. Hierarkia ez da, gobernuarekin mantentzen dituen erlazio zailez gain, fronte kontrolaezinak irekitzearen aldekoa.

Herrialde honetako gudatxoek behatzailearentzat, “Protagonistas” irratsaioaren zuzendariaren alde egiteak, bere anbiguotasunaren erakargarritasuna eskaintzen du. Jakina da Miguel Durán-i komunikabideetan gobernuaren “quintacolumnista” delakoaren papera betetzea leporatzen zaiola. Diotenez, “El Independiente” egunkaria, prentsa espainiarraren ahots kritikiko bakarrenetakoa, isilerazteko erosi omen du. Ikuspegi horretatik galdetu beharra dago ea Duran-ek Del Olmo kontratatu ote duen Gobernuaren kritikatzailerak ala bere kritikatzailerak isilerazteko. Beste hitzetan: Del Olmo-ri ahoa estaltzeko ala besteen estalki izateko.

Uztailak 3

ERREFERENTZI PUNTUAK

Denori kostatzen zaigu gertatzen diren mugimendu txikiez, konstanteez, ohartzea. Esate baterako, kosta egiten zaigu egunero ikusten dugun umearen hazieraz konturatzea, edo hodeiertzean untzia nola aldentzen ari ote den nabaritzea. Aldaketak somatzeko erreferentzi puntuak behar ditugu. Historiak —gordinki batzuetan— eskaintzen dizkigu.

Frantziar gobernuak laidozki bota du paperak 1995 arte zuzen zituen Abdelmoumen Diouri, azken 17 urteotan Fran-

tzian errefuxiatu bizi ohi dena. Hain izan da lotsagarria bidalketa, ezen Pariseko Epaitegi Administratiboak baliogabetu egin behar izan bait du. Diouri-k, beraz, Frantziara bihurtu ahal izango du.

Dena den, axola duena zera da: Diouri 60ko hamarkadaren hasieran marokiar oposizioaren partaide gogatsua izatearren eta tronuaren aurkako konplot batean esku hartzearen salaketa jasan ondoren, atxilotua, torturatua eta heriotz-zigorraz kondenatua izan zen 1963an.

Garai hartan, Frantzian, alderdi ezkertiarrek izugarritzko kanpaina eratu zuten hilketak ekiditeko. Sinatzaileen artean François Mitterrand delako baten izena agertzen zen.

Uztailak 4

ZERBAITEK USTEL-USAINA FRANTZIAN

Errealitatea era askotara konta daiteke. Bat izan daiteke Jacques Chirac aipatuz:

“Frantzia atzerritar gehiegiren etorrera jasaten ari da. Imajina ezazue gure edozein auzo bat, non sartzten bait dira, lanik egin gabe, jakina, 50.000 liberako estadu-laguntza jasotzen duten gizon bat, bere hiru edo lau emazteak eta hogei seme-alabak. Erantsi honi sortzen duten zarata eta kiratsa. Al-damenean bizi den frantsesak, nahitaez, erotu egin behar du”.

Beste modu bat izan daiteke estatistikak aipatuz. Frantziar gobernuak ekainean egindako inkesta baten arabera, frantziarren %71k uste du Frantzian arabiar gehiegi dagoela, %45ak beltz gehiegi dagoela eta %94ak arrazakeria oso hedatua dagoela.

Nolanahi ere, bat baino gehiago harrituko zen ikustean nola Edith Cresson bera ere prest dagoen hegazkin bereziak fletatu eta legez kanpoko etorkinak botatzeko. Baina harritzen denak ahanzi egiten du Mitterrand-ek, lehendik ere, esana

zuela inmigrazioaren arazoan gainditua zegoela onargarria zen neurria, eta Rocard-ek berak ere, Frantziak ezin zezakeela munduko miseria guztia bere gain hartu.

Honenbestez, harrigarriena da, Chirac-ek Orléans-eko eztabaida-afarian esandakoak esan ondoren, bere inguruko laguntzaileen jarrera ikustea buruzagiaren hanka sartzea onartuz. Pasqua-k berak ere, Chirac-en gobernuko Barne Ministrari izanak, tentelkeria haiek Chirac-i bere bizitza politikoan zehar aurpegiaratu zizkiotela aitortu zuen. Ordu gutxiren buruan, ordea, etsipena harrokeria bihurtu zen: herriaren jarrera, egoitza erregionaletara egindako ehundaka deiren bidez adierazi zen RPR alderdiaren karneta eskatuz. Honekin batera Pariseko alkatearen arrakasta Frantziako lehendakaritzarako hautagai bezala bost puntu igo zen.

Hauteskundeek Le Pen-en igoera berri bat eskaintzen dutenean eskuak burura eramango dituztenek, har bezate abisutzat eskuindar liderrak bere etsaiak entzun eta gero esandakoa: “Hautesleek kopia bat baino originala nahiago izango dute”.

Uztailak 7

SANTU BATEK BAINO ARRAZOI GEHIAGO

Aita santuek gauza ugari esaten dituzte eta bakoitza gogoko dituenekin geratzen da. Ni ez naiz atzean geldituko.

“Gehiegizkoa da alderdi politikoaren bitartekotasuna hartzen ari den indarra. Alderdiek ez dute gizartearen errealitatea agortzen, eta haien inbasio totaltzailea degenerazio bat da”.

Aita Santuak esana.

Joan Paulo II.aren ardura, seguru asko, bere eraginaren galeran datza. Baina arrazoi du.

Uztailak 9

ZALANTZAK ARGITUZ

Ez da denbora askorik behar izan preso arruntek “beste gauza batzuk” eskatzeko prentsari hots egiten diotenean zer gertatzen den jakiteko.

Herrera-ko atzoko mutinak argi eta garbi adierazi du.

Uztailak 11

LEHIAKORTASUNAREN DISKURTSUA

Lehiakortasunaren hitzarmena dela eta, Roland de Farcy, “Business School of Standford”en diplomatua eta egun pizza-fabrikatzailea, aurkezten dizuet. Bere lana Estatu Batuetan ikasi ondoren 1988an bihurtu zen eta bera da, 33 urterekin, banatzaile garrantzitsuena Frantzian: urteko 100 milioi liberako negozioa, 500 langile Parisen eta bere inguruetan, 25 establezimendu Frantzian, sukurtsal bat Alemanian eta beste bat Belgikan. Ikus zer dioen:

“Nik ez dut soldata minimoa handia denik esaten. Badakit, familia bat mantendu behar izanez gero, hileko 5.522 libera izabaz ezin daitekeela Parisen bizi. Baina arazoa ez da hori. Gauza da, neri, banatzaile bat, soldata minimoa ordaiduz, orduko 53 libera kostatzen zaidala eta berak ez duela 32,88 baino jasotzen, horietatik 27 geratuko zaizkiolarik zergak ordaindu eta gero. Hori da arazoa. Soldatek jasan behar dituzten gizarte-zamak handiegiak dira: nere banatzaileak ez du asko irabazten baina neri, aldiz, gehiegi kostatzen zait. Kualifikatu gabeko lana garestiegia da Frantzian.

Lehentasuna lanpostuak sortzea bada, gauza argi dago: bere kostea gutxiti behar da. Bihar zama horiek desagertzen badira, nik neure pizzen salneurria %10 batean jaitsi ahal izango dut eta, ondorioz, neure merkatua handitu, establezimendu berriak ireki, jende gehiagori lana eman”.

Jende horrek, definizioz, soldata minimoa irabaziz lan egingo luke, hots, familia bat mantendu behar izanez gero Parisen bizitzeko nahikoa ez den hori, bestela, jakina, enpresariari ez zaizkio kontuak ongi ateratzen. Baina Roland de Farcy-k ez du horrelakorik aipatzen.

Uztailak 13

KOINTZIDENTZIAK

Gauzak ez dira besterik gabe gertatzen eta, hau behinik behin, jakin beharko luke Amedo-ren epaiketako Fiskalak.

Duela egun gutxi irakurri nuen “Sofemasa”k Espainiako enpresa publiko eta pribatuetako kuadro eta exekutiboak aztertzeko burututako lan bat. Dirudenez, tribu honek gehien estimatzen dituen hitz eta kontzeptuak honakoak dira: *ausardia, handinahia, gailurra, muga, hutsa, arriskua, ironia gogorra, izpiritu kritikoa, desberdina, originala eta indibidualismoa*.

Beste muturrean, negatiboenak, honakoak dira: *barkame-na, karitatetsua, apeza, besteei emana, habia, jaiotza eta famili zelula*.

Gaur, aldizkari frantses batek aipatzen du, gure garaiko ezaugarri adierazgarritzat, kolonia-marka ezagun batek aukeratutako izena “tropa” direlako gazteei zuzendutako produktu berriarentzat: izena “egoista” da. Duela urte batzuk, dio aldizkariak, inor ez zatekeen ausartuko merkatura izen honekin ateratzen.

Uztailak 15

EUSKADIKO EZKERRA

Baretzen ari da “auñamenditarren” eta “berritzaileen” arteko borrokaldia. Badirudi, hainbeste asaltoren ondoren, besoak astunegiak dituztela. Baliteke, zigor handia jasotako zen-

bait boxealariri bezala, kanpaiak salbatzea. Kanpaia kasu honetan uda da. Abuztuko oporrek, jota dauden boxealariei bezala, aukera bat emango die: norbaitek toaila busti batekin aurpegia freskatu eta amoniakoa usain erazi. Ea horrela konturatzen diren ez dutela borrokaldirik irabaziko beraien artean elkar joka dabilzan bitartean.

Uztailak 16

ARGITU GABEKO MISTERIOA

Inoiz zerbait esan bada ironiaz beterik, Amedo eta Domínguez poliziak epaitzen dituen Auzitegiko lehendakariaren “visto para sentencia” izan da. Pentsatzen dut bakoitzak ikusi nahi zuena ikusi duela, zeren Auzitegia enkargatu bait da komeni ez zena ikus ez zedin.

Epaia ezagutu aurretik, pentsatzen dut zein desberdina zatekeen epaiketa hau Auzitegiak deitu edo hitz egin erazi izan balie jakin nahi duguna zekitenei.

Kontsolatu egiten naiz, tontoen kontsolamendua baldin bada ere, *Time* aldizkariak “Iran-gate” kasu ilunari buruz zioenarekin:

“Berezi zaila gertatzen da misterio bat argitzea baldin egia ezagutzen duten pertsonak gezurti trebeak, mutuak edo hilotzak badira. Hau da kontu honi aurre egin behar diotenek duten arazoa “Iran-Kontra” eskandalua eta azken hamarkadan ofizial amerikarrek Ekialde Erdian diseinatu dituzten beste konplot korapilatsuak argitzean. Joan zen astean, salaketa berriak azaldu ahala, ez ziren hatz-arrastoak, eskema nahasiak edo artekariak falta. Baina izugarria zen ziurtasunen eza, agian, egia fikzioa baino indartsua denean, oso zaila delako bata bestearengandik bereiztea.

Izan ere, bada 1980tik erantzuna itxaroten duten galdera larriei egiazki erantzuteko gai den pertsona talde bat: egia al da Reagan-en laguntzaile batzuek, Carter hondoratzeko Iranen au-

rka konspiratu zutela amerikal bahituen askatasuna hauteskundeak pasa arte atzeratuz? Zenbat denbora pasa zuen Gobernuak isilpean iraniarrak armaz hornitzen? Irakiarrei ere lagundu al zieten misilen zenbait elementu eta arma kimikoak eskuratzen?

Nahi izanez gero, ziur aski, Ronald Reagan-ek, George Bush-ek eta Hashemi Rafsanjani iraniar lehendakariak erantzun zezaketen. Baita William Casey, CIAko zuzendari ohiak, israeldar Amiram Nir arazo terroristatan adituak eta Jomeini Ayatollah-k berak ere bizirik baleude”.

Hauxe zioen *Time* aldizkariak orain dela hamabost egun. Izenak aldatuz gero balio lezake Amedoren epaiketarako.

Uztailak 17

INDURAIN HORIZ JANTZI DA

Gaur arratsaldean nere haurtzaroko katekesiez eta apezak Hirutasun Sainduaren misterioa ulerterazteko zituen eragozpenez gogoratu naiz. Gizajoak behin eta berriz erabiltzen zuen hiru adarretako zuhaitzaren adibidea: zuhaitz bakar bat (Jaungoikoa) baina hiru adar (Aita, Semea eta Izpiritu Saindua) desberdinak euren artean.

Gaur, berriz, irratietan nahiz egunkarietan, zuhaitzarena baino adibide ulerterrazago bat aurki genezakeen: Indurain bat eta hiru nazionalitate (euskalduna, nafarra eta espainiarra).

Uztailak 18

BARKA, IRAKASLE JAUNA

Espainiartasunari patetikotasuna dagokio. Imajina ezazu, bestela, “Expo-92”ko Manuel Olivencia arduradun nagusiarekin uztearen eszena.

González lehendakariak Moncloa-ko ateraino lagundu omen zion arduradun dimitituari: “Barka, irakasle jauna; ezin izan dut ezertxo ere egin”.

Patetikotasunaren zaleek bi eszenategi desberdinen artean hauta lezakete: gogoz kontra defendatzeko gai izan ezinik, bere bihotzeko irakasle ohiari kargua kentzen dion Gobernuko lehendakariarena edota lotsagabeki gezurra dioen ikasle ohiarena.

Uztailak 19

HIZKUNTZA BI

Guadalajarako aldarrikapena heldu zait, alegia, Mexikon ospaturiko Lehen Hispanoamerikar Gailurrean bildutako 21 herrialdeetako ordezkariak landu zutena. Ezin izan dut bukatu. Gauza larregi, betiko hizkuntza. Beste paper bat gehiago.

Aldi berean, ezagutzera eman da bildutako 19 lehendakariari latinoamerikar gizon eta emakume intelektual talde batek egin dien ekologi aliantzaren proposamena. Ohizko hitz abstraktuen ordeztasun, hots, aldarrikapen ofizialean barra-barra erabiltzen diren *atzerriarekiko zorra, intolerantzia, negoziazio prozesua, merkatal sistema multilateral, giza eskubideak, bipolaritate ideologikoa*, eta abarren ordeztasun, topo egin dut, uste-gabean, *itsas dortokarekin, belatz ibiltariarekin, kurlintekin, Usamacinta ibaiarekin, Mendi Urdinekin, maputxetarrekin, tarahumaratarrekin edota Yanoami bezalako hitzekin*.

Zein desberdinak gizakiaren etorkizunaz hitz egiteko bi erak!

Uztailak 20

UA-REN AUTORRETRATUA

Duela astebete patetikotasunaz idatzi ez banu, gaur idatzi beharko nukeen UAko talde parlamentariak eragindako egoeraz, Gasteizko Lege Biltzarreko pasiloetan “bakarrik zebilen” (langile nano batek zeraman) karretilaren aurrean barrez deskojonatzen.

Gizakia, nahi bada eta nahi ez bada, halakoa da eta besteen zorigaiztoak barre-algara eragin diezaioke zenbait gauza, bi aldiz pentsatu aurretik, ikustean. Areago oraindik, lagunarteko afari batean kontatzeko irrika ere senti dezake besteen barrea eragiteko. Baina egun batzuen buruan alderdiaren barne-aldizkarian idaztea, autorretratu hutsa baino ez da.

Uztailak 24

GARAIPEN LARRIA

Gorbachov-ek bere egitasmo berria aurkeztu du PCUSeko Komite Zentralaren aurrean. Bertan, marxismoari uko egiteko eman beharko litzatekeen bira kopernikarra agertzen du.

Harritzekoa izan da hain erresistentzia txikia izatea Alderdiko kontserbatzaileen aldetik. Dena onartu diote urtearen bukaeran ospatuko duten Kongresu berezian berriro ere eztabaidatzearen truke.

Analistek diotenez, kontserbatzaileek denbora irabazi nahian dabilta. Baliteke. Beste aukera bat, beren estrategiak eztabaida-bidearen ordeztu, beste bide bat hartzea litzateke. Horrela balitz, ez da udazkenean Kongresu berezirik izango, ordurako ez bait da eztabaidatzeko deus ere egongo.

Ikusiko dugu. Baina Gorbachov-i —susmo bat da— gauzak errazegi joan zaizkio aipatu bileran.

Uztailak 25

GIZON BERA, TXAPEL DESBERDINAK

Utz nazazue Nazioarteko Kreditu eta Komertzio Bankuaren inbertitzaileen milaka milioien galera eragin duen *crack*-a aipatzen.

The Economist aldizkariak zera dio: “Gaur egun argi eta garbi dago bezeroetako bat Abu Nidal zela, arabiar terrorista arrakastatsua, bankuaren Londreseko sukurtsalean sartu orduko M-15ak —britainiar zerbitzu sekretuak— begirik kentzen ez ziona. Beste bezero bat CIA bera zen. Honek bankuko zerbitzuak erabiltzen zituen Irani saldutako armen salmentako diruaren bitartez Nikaraguako “Contra” delakoa finantzatzeko. Eta CIAk negozioak egiten zituenean Panaman zuen agenterik onenarekin, Noriega generalarekin alegia, aipatu Bankua zen biderik egokiena ordaintzeko. CIAk berak agindu zion Noriegari Banku honetan kontua irekitzea diruaren zirkulazio klandestinoa errazteko. Batere tentela ez zen Noriega-k, noski, CIAren onespena zuen bide bera jarraitu zuen droga-negoziotik lortutako dirua zuritzeko”.

Kuwait-eko inbasioaren urtemuga betetzear dagoela, aldatuko al da hau guztia hainbeste aipatzen den nazioarteko ordenu “berrian” ala bezeroen eta Bankuaren izenak bakarrik aldatuko dituzte?

Uztailak 27

ERREGA EUSKADIN

Erregea etorri zenean ni ez nintzen Euskadin. Bera izan al zen?

Uztailak 30

ORTUONDO NUMBER ONE

Aragoiko lurralde lehorretan hasi ditut hartu berriak ditudan oporrak. Prentsa irakurtzea lanbide bat izatetik inoiz utziko ez dudan —ezta oporretan ere— bizio bat izatera pasa da. Albisteak dioenez, Espainia osoan, Ortuondo da hobekien ordainduta dagoen alkatea: 835.000 pezeta hileko. Zera irakurtzen dut: “Ortuondok, alkatetzaren jabe egin bezain laster, %20an igo zuen bere soldata eta Espainian hobekien ordainduta dagoen alkate bihurtu zen”.

Egia da ez dela Bilboko izan bere lehen erabakien artean alkateen eta zinegotzien soldaten igoera hartu duen udal bakarra, Gasteizkoak ere egin du, %40tik %100ra bitartean, baina hobekien ordaindutako alkate izatearen ohorea Ortuondorentzat da, eta hura edukitzea Bilbori dagokio.

Neure buruari galdetzera nindoala ea zein merezimendu ote zuten bai Bilbok eta baita Ortuondok ere halako ohorea izateko, bapatean, zera etorri zitzaidan burura: behingoz ETA aipatu gabe Euskal Herriaz hitz egiten eta...

Uztailak 31

Euskaratzailea:

JON BERGARETXE